

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA W KONINIE
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА В КОНІНІ
UNIWERSYTET NARODOWY W UŻHORODZIE
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
AKADEMIA KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO W CHERSONIU
ХЕРСОНСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
PAŃSTWOWY UNIWERSYTET PEDAGOGICZNY W KRZYWYM ROGU
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ROZWÓJ NOWOCZESNEJ EDUKACJI I NAUKI – STAN, PROBLEMY, PERSPEKTYWY.

WYMIARY INTERDYSCYPLINARNE

**Pod redakcją:
Jan Grzesiak, Ivan Zymomyra, Vasyl Ilnytskyj**

**РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ:
РЕЗУЛЬТАТИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.**

ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНІ ВИМІРИ

**За редакцією:
Ян Гжесяк, Іван Зимомя, Василь Ільницький**

Konin – Użhorod – Cherson – Krzywy Róg
2019

Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг
2019

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43
Р 64

Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Інтердисциплінарні виміри / [редактори-упорядники: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. – Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг: Посвіт, 2019. – 268 с.

Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Wymiary interdyscyplinarne / [red.: J. Grzesiak, I. Zymomyra, W. Ilnytskyj]. – Konin – Użhorod – Chersoń – Krzywy Róg: Posvit, 2019. – 268 s.

ISBN 978-617-7235-50-6

Видання містить матеріали, що лягли в основу доповідей VI-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи». Молоді та досвідчені науковці висвітлюють актуальні питання в галузях педагогіки, психології, мовознавства та літературознавства, мистецтвознавства, історичних, суспільних та природничих наук, туризму, фізичного виховання та реабілітації. Матеріали стануть корисними для широкої наукової громадськості, викладачів, аспірантів, студентів.

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43

Kolegium redakcyjne:

dr hab., prof. **J.Grzesiak**; dr hab., prof. **I.Zymomyra**; dr hab., prof. **M.Zymomyra**; dr hab., prof. **W.Ilnytskyj**; **V.Boyчук**; dr **N.Hrybok**; dr **P.Davydov**; dr hab., prof. **J.Kuzmenko**; dr hab., prof. **O.Newmerzycka**; **O.Nepsha**; dr **E.Czaja**; dr **M.Sobieszczyk**; dr **K.Wojciechowska**; dr **O.Zymomyra**;

Redakcyjna kolegia:

д-р габ, проф. **Я.Гжесяк**; доктор філологічних наук, проф. **І.Зимомря**; доктор філологічних наук, проф. **М.Зимомря**; доктор історичних наук, проф. **В.Ільницький**; **В.Бойчук**; кандидат педагогічних наук, доц. **Н.Грибок**; кандидат філософських наук, доцент **П.Давидов**; доктор педагогічних наук, проф. **Ю.Кузьменко**; доктор педагогічних наук, проф. **О.Невмержицька**; **О. Непша**; д-р **Е.Чая**; д-р **М.Собєщик**; д-р **К.Войтєховська**; кандидат філологічних наук, доц. **О.Зимомря**.

Recenzenci:

dr hab., prof. Zenon Jasiński

dr hab., prof. Ihor Dobriański

Recenzenti:

д-р габ., проф. Зенон Ясінський

д-р педагогічних наук, проф. Ігор Добрянський

ISBN 978-617-7235-50-6

© Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький, 2019
© Посвіт, 2019

СУСПІЛЬНІ НАУКИ

Бездітко Ю., Іщенко М. Фактори впливу на розвиток мережі відокремлених структурних підрозділів банків в Україні.....	215
Бездітко Ю., Преображенський Д. Оцінка фінансової стійкості банків з іноземним капіталом у банківській системі України.....	217
Зимомря О. Засоби масової інформації в політичній системі.....	219
Іваненко В., Купрєєнко М. Основні професійні та особисті якості майбутнього вчителя фізичної культури.....	221
Іванова В., Сугоняк Я. Шляхи формування екологічного світогляду та екологічної культури майбутніх вчителів географії.....	223
Круглій Б. Іван Франко про основні принципи виховання свідомих та свободних громадян суспільства.....	225
Кухарська Н. До питання про трансформацію економіки України в нових реаліях господарювання.....	227
Мудрик О., Давидов П. Проблема якості надання медичної допомоги: аналіз основних видів порушень.....	229
Петришин Г. Імітаційні практики в сучасній освіті України.....	231
Прохорова Л., Непша О., Зав'ялова Т. Проблеми формування геолого-геоморфологічних понять у шкільному курсі географії.....	234
Сідак С. Світовий досвід використання відновлювальних джерел енергії та перспективи їхнього застосування в Україні.....	236
Ткачишина О. Характеристика стереотипів сучасного інформаційного простору.....	237
Шаран Н. Психосоматичні аспекти формування дерматологічної патології.....	239

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

Апанасенко Г. Як протидіяти вимиранню України.....	241
Гасинець Я., Куруц Н., Карбованець О., Демчинська М. Практики та їхнє значення в підготовці фахівців-біологів.....	242
Загайкан Ю., Спринь О. Дослідження працездатності головного мозку та функціональної рухливості у дітей із зоровою деривацією.....	243
Іванченко О., Іванчук К. Видове різноманіття деревних насаджень паркового комплексу Соборної площі м. Дніпро.....	244
Козицька О., Трохимчук І. Лісорозведення на радіаційно забруднених територіях (на прикладі Березнівського району Рівненської області).....	246
Мельник В., Денисюк Н. Вміст парникових газів в атмосферному повітрі м. Рівне.....	248
Мороз О., Трохимчук І. Малина як цінна продовольча і лікарська культура.....	250
Павлішен Д. Різноманітність ентомофауни лучних біоценозів.....	252
Шукрута Л., Воловик Г. Комахи-шкідники та шкодочинність верхівкового короїда (<i>Ips Acuminatus</i>) сосни звичайної (<i>Pinus Silvestris</i>) Острівського лісництва.....	254
Яворівський Р., Яблонська О. Видовий склад родини <i>Scrophulariaceae</i> R. Br. у флорі Зборівського району Тернопільської області.....	256
Відомості про авторів.....	259

- зміни температурного режиму (потепління клімату);
- значні площі під монокультури та одноярусні соснові насадження;
- неліквідовані лісосічні залишки;
- втрата лісом загально-біологічної стійкості;
- достатня кількість харчової бази (кора та деревина сосни).

Площа ураження верхівковим короїдом (*Ips acuminatus*) Острівського лісництва у 2017 році – 120,3 га (збитки – 46 303 470 грн); у 2018 році – 40,5 га (збитки – 15 588 450 грн). Загальна сума збитків, які зазнало ДП «Зарічненський лісгосп» протягом 2016-2018 рр. складає 880 827 705 грн.

У 2017 році Острівське лісництво займає третє місце в Зарічненському районі по обсягах уражень (га) сосни звичайної (*Pinus silvestris*) верхівковим короїдом (*Ips acuminatus*) – 19 %. На кінець 2018 року цей показник зріс до 34 %.

Враховуючи те, що площі уражень сосни звичайної (Pinus silvestris) зростають і лісництво несе величезні збитки, ми схилиємося до наступних рекомендацій щодо запобіганню та контролю життєдіяльності верхівкового короїда

1. Вчасно виявляти осередки поширення шкідника та вилучати свіжозаселені дерева способом спостереження та огляду дерев.

2. Оперативне проведення санітарної рубки (з 1 грудня по 15 березня – початку вильоту верхівкового короїда (*Ips acuminatus*) після зимівлі) з вибіркою свіжозаселених короїдом дерев, а також утилізація лісосічних рештків, шляхом спалювання та мульчування. [3]. У разі значних обсягів санітарних рубок і неможливості їх закінчення до початку вегетаційного періоду, слід призначити даний захід в осередках верхівкового короїда (*Ips acuminatus*) упродовж вегетаційного періоду, в тому числі у «сезон тиші». «Сезон тиші» – це період розмноження тварин і в лісах заборонено полювання і санітарні рубки (при тому, що інші не заборонені). Частіше всього закінчується 15 червня, а масовий літ жука – остання декада червня, тобто з 20 червня [2].

3. До санітарної рубки в осередках верхівкового короїда (*Ips acuminatus*) призначити рубки дерев сосни III категорії санітарного стану – сильно ослаблені, та IV категорії – всихаючі [3].

4. Створювати штучні гнізда для приваблювання птахів, а також вводити нектароноси для приваблення комах-ентомофагів і перш за все це мурахо жук [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайченя І.А., Серіков О.Я., Фасулаті К.К. Стовбурні шкідники лісу (атлас-довідник). К., 1970. 195 с.
2. Железняк І. Как борются с короедом на дереве? 2017. Режим доступу: URL: <http://atmwood.com.ua/2017/07/10/kak-borotsya-s-koroedom-na-dereve/>
3. Правила відновлення лісів і лісорозведення (Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.96 № 97 (97-96-п)).

Руслан ЯВОРІВСЬКИЙ, Ольга ЯБЛОНСЬКА
(Тернопіль, Україна)

ВИДОВИЙ СКЛАД РОДИНИ *SCROPHULARIACEAE* R. Br. У ФЛОРИ ЗБОРІВСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Родина Ранникові (*Scrophulariaceae* R. Br.) – одна із найбільш чисельних родин світової флори, котра у загальному нараховує приблизно 5 000 видів, які належать до майже 300 родів, поширених космополітно, тобто по всій земній кулі та у різних екологічних умовах, проте, їхня найбільша видова різноманітність спостерігається у теплих та помірних зонах обох півкуль. На

території України у складі її природної флори та як декоративні види трапляються 205 видів Ранникових у структурі 28 родів [1].

Флористичні дослідження планетарного масштабу у кінцевому рахунку проектується у площину їх проведення на регіональних рівнях, що забезпечує створення найбільш оптимальних умов щодо збереження раритетної фракції флори певного регіону. Отже, аналіз видового складу родини *Scrophulariaceae* R. Br. у межах Зборівського району Тернопільської області є актуальним за змістом досліджень й має вагоме практичне значення.

На основі аналізу літературних джерел [2, 3], матеріалів фондового гербарію лабораторії морфології та систематики рослин кафедри ботаніки та зоології ТНПУ імені Володимира Гнатюка (акронім TERN*), проведених впродовж 2016–2018 рр. маршрутно-експедиційних та геоботанічних досліджень різнотипових фітоценозів на території Зборівського району Тернопільської області підтверджено зростання 53 видів родини *Scrophulariaceae* R. Br. (25,85 % загальної кількості у складі флори України), котрі належать до 14 родів. Таким чином, родовий коефіцієнт або середня кількість видів у роді становить 3,79.

Найбільш поліморфними родами є наступні: вероніка (*Veronica* L.) – 19 видів, дивина (*Verbascum* L.) – 7 видів, очанка (*Euphrasia* L.) – 6 видів, перестріч (*Melampyrum* L.) – 4 види, дзвінець (*Rhinanthus* L.) та шолудивник (*Pedicularis* L.) – по 3 види. Двома видами представлені наступні роди: льонок (*Linaria* Mill.), ранник (*Scrophularia* L.) та наперстянка (*Digitalis* L.). Доволі незначна кількість родів досліджуваної флори – 5 (35,71 % загальної кількості) є монотипними, тобто включають лише один вид.

Також нами було підтверджено зростання у районі дослідження одного виду родини *Scrophulariaceae* R. Br., котрий занесений до «Червоної книги України. Рослинний світ (2009)» [4, 5], зокрема, шолудивник лісовий (*Pedicularis sylvatica* L.). Природоохоронний статус виду у районі дослідження – вразливий. Рідкісний вид із диз'юнктивним ареалом. Малочисельними групами особин у кількості до 20 шт. трапляється на заболочених ділянках та вологих луках у околицях сіл Городище, Чернихів та Іванківці. На території району дослідження охороняється у межах Серетського гідрологічного заказника загальнодержавного значення. З метою збереження чисельності необхідно проводити системний моніторинг відомих популяцій, заборонити осушення боліт та порушення гідрологічного режиму у місцях зростання виду, збирання місцевим населенням як декоративної рослини.

Окрім того, у межах Зборівського району Тернопільської області нами було підтверджено чи виявлено ареали поширення 7 регіонально-рідкісних видів, зокрема: дивина звичайна або ведмеже вухо (*Verbascum thapsus* L.), яка зрідка, проте доволі чисельними популяціями поширена на відкритих піщаних чи кам'янистих місцях і лісових галявинах в околицях сіл Данилівці, Осташівці та Заруддя (у районі дослідження не охороняється); дивина фіолетова (*V. phoeniceum* L.), котра поодинокі або розсіяно й малочисельними популяціями зростає на лісових галявинах, степових схилах та луках в околицях села Мильне (охороняється у межах комплексної пам'ятки природи місцевого значення «Гонтова гора»); льонок дроколистий (*Linaria genistifolia* (L.) Mill.), що спорадично трапляється на пісках, схилах чи кам'янистих відслоненнях в околицях сіл Данилівці та Осташівці (у районі дослідження не охороняється); вероніка орхідна (*Veronica orchidea* Crantz), яка зрідка поширена на лісових галявинах та відкритих схилах в околицях села Кобзарівка (охороняється у структурі ботанічної пам'ятки природи місцевого значення «Кобзарівська зозулинцева ділянка»); вероніка колосиста (*V. spicata* L.), котра спорадично зростає на лісових галявинах, степових ділянках у західних околицях села Мшанець (охороняється у межах ботанічної пам'ятки природи місцевого значення «Верховина»); наперстянка великокіткова (*Digitalis grandiflora* Mill.), що зрідка і малочисельними популяціями трапляється у лісових масивах і серед заростей чагарників в околицях сіл Оліїв, Манаїв та Перепільники (частково охороняється у структурі Білокриницького ботанічного заказника місцевого значення) та шолудивник болотний (*Pedicularis palustris* L.), котрий досить рідко

поширений на заболочених ділянках та вологих луках в околицях села Вовчківці (охороняється у межах Стрипського гідрологічного заказника місцевого значення).

Основними факторами, котрі визначають зменшення чисельності популяцій червонокнижних і регіонально-рідкісних видів родини Scrophulariaceae R. Br. на території Зборівського району Тернопільської області вважаємо наступні:

- вузька еколого-ценотична амплітуда та відсутність екоотопів відповідного типу в окремих видів (*Pedicularis sylvatica* L.);
- руйнування екоотопів внаслідок видобутку корисних копалин (вапняків, крейди, пісковиків) (*Verbascum thapsus* L., *Linaria genistifolia* (L.) Mill.);
- зміна гідрологічного режиму та осушення боліт (*Pedicularis sylvatica* L., *Pedicularis palustris* L.);
- розорювання й інтенсивне господарське освоєння залишкових лучно-степових та степових екоотопів (*Verbascum phoeniceum* L., *Veronica spicata* L.);
- вирубування лісів, надмірне випасання худоби (*Digitalis grandiflora* Mill., *Veronica orchidea* Crantz);
- збирання рослин населенням як лікарської сировини (*Verbascum thapsus* L., *Digitalis grandiflora* Mill.) та як декоративних видів (*Pedicularis sylvatica* L., *Veronica spicata* L., *Digitalis grandiflora* Mill.).

З метою охорони, збереження, раціонального використання та відтворення раритетних видів родини Ранникові у районі дослідження необхідно:

- здійснювати системний моніторинг стану і динаміки чисельності популяцій червонокнижних та регіонально-рідкісних видів флори, а у разі їх чисельного скорочення оперативно встановлювати фактори, що його спричинюють;
- у випадку виявлення нових ареалів поширення раритетних видів флори рекомендувати створення у цих місцях об'єктів природно-заповідного фонду, а також вирощувати рідкісні види на присадибних ділянках та у ботанічних садах;
- заборонити заготівлю рідкісних видів флори з метою їх використання як лікарських чи декоративних видів, порушення екоотопів внаслідок видобутку корисних копалин, вирубування лісів, неконтрольованого випасу худоби, господарського освоєння залишкових ділянок лучно-степової рослинності;
- ініціювати видання регіональних Зеленої і Червоної книг, регулярно інформувати місцеве населення про стан природоохоронної роботи у засобах преси, радіо та телебачення;
- клопотати перед постійною комісією з питань земельних відносин, агропромислового комплексу та екології Зборівської районної ради (голова – Гамрач Василь Орестович) стосовно створення заповідного ботанічного урочища місцевого значення у околицях сіл Данилівці та Осташівці з метою збереження популяцій *Verbascum thapsus* L. і *Linaria genistifolia* (L.) Mill..

ЛІТЕРАТУРА

1. Нечитайло В.А., Кучерява Л.Ф. Ботаніка. Вищі рослини. К.: Фітосоціоцентр, 2001. С. 313–315, 329–332.
2. Определитель высших растений Украины / [Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов, Ю.Н. Прокудин и др.]. Киев: Наук. думка, 1987. С. 281–293.
3. Флора УРСР: в 12 т. / за ред. Д.К. Зерова. К.: Вид-во АН УРСР, 1960. Т. 9. С. 405–631.
4. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха. К.: Глобалконсалтинг, 2009. С. 529–535.
5. Яворівський Р.Л., Дем'янюк П.М. Червонокнижні види флори Тернопільської області. Матер. XIV з'їзду Українського ботанічного товариства (Київ, 25–26 квітня 2017 р.). К., 2017. С. 139.